

Toelichting op de onderwerpen in het beleidskeuzemenu

Het beleidskeuzemenu geeft u inzicht in de inhoudelijke onderwerpen, die bij de totstandkoming van deze begroting uitgebreid zijn besproken. Het is zorgvuldig afgewogen om deze onderwerpen al dan niet op te nemen in deze begroting en zo tot een evenwichtige begroting te komen. Dit binnen de kaders die door uw raad in de Kadernota 2026 zijn meegegeven. Uiteraard kunt u tot een andere afweging komen. Dit menu geeft u via Excel de mogelijkheid te zien wat andere keuzes doen met het saldo.

In het beleidskeuzemenu treft u 5 categorieën van onderwerpen aan:

1. Categorie 1: Noodzakelijkheden: Onvoorzien, Onvermijdelijk en Onuitstelbaar.
2. Categorie 2: Nieuwe opgaven
3. Categorie 3: Besparingen op uitgaven
4. Categorie 4: Verhoging van inkomsten
5. Categorie 5: Eventuele nieuwe toevoegingen Raad

Categorie 1 is voor het volledige inzicht ook opgenomen in het beleidskeuzemenu, maar het betreft onderwerpen die wat het college betreft noodzakelijk zijn en vallen in de categorie onvoorzien, onvermijdelijk en/of onuitstelbaar. Het is uitiem aan uw raad hier keuzes in te maken. Insteek van het college is echter wel deze categorie zo veel mogelijk ongemoeid te laten.

Categorie 1: Noodzakelijkheden: Onvoorzien, Onvermijdelijk en Onuitstelbaar.

Deze categorie bevat onderwerpen waarvoor volgens het college geen keuze is en deze maken derhalve geen deel uit van het actieve beleidskeuzemenu. Deze zaken zijn zeer zorgvuldig afgewogen alvorens ze zijn opgenomen als noodzakelijkheid in deze begroting.

1. Onderhoud groen areaaluitbreiding (o.a. Eindhovenseweg)

De Eindhovenseweg was tot het moment van overdracht in eigendom van de provincie Noord Brabant. Na overdracht naar de gemeente Waalre is begonnen met de herinrichting van de weg. Alle kosten voor beheer zijn tot op heden ten laste gebracht van het krediet voor de herinrichting van deze weg. De nazorg van fase 1, die de eerste drie jaar ten laste kwam van het krediet, loopt in 2025 af en komt in 2026 over naar de beheersbegroting.

2. Aanvulling flexbudget inhuur

Hoewel het percentage verloop en verzuim in de organisatie gemiddeld en verklaarbaar zijn, heeft het veel invloed op de uitvoeringskracht. Het vertrek van gespecialiseerde medewerkers (vaak 'eenpitters') heeft een grote impact, waardoor functies niet kunnen vrijvallen, ook omdat het vaak om de uitvoering van wettelijke taken gaat. Door de krappe arbeidsmarkt duurt het gemiddeld langer voordat vacatures kunnen worden ingevuld. Nieuwe medewerkers dienen nog te worden ingewerkt en/of opgeleid, zeker wanneer het om zij-instromers of starters gaat. Daarnaast zien we dat bepaalde domeinen onevenredig drukken op het flexbudget, zoals VTH. De arbeidsmarkt op dit domein is zeer krap, het vinden van vast personeel duurt daarom langer en de tarieven voor flexkrachten zijn daarom hoger. In 2025 wordt een extra budget voor inhuur gevraagd. Voor 2026 zien we niet direct veranderingen in de situatie optreden. Vandaar is ook voor 2026, incidenteel, deze aanvulling noodzakelijk.

3. Voorbereiding wijkaanpak

Een voorbereidingskrediet in het jaar 2026 voor de wijkaanpak van € 60.000 is bedoeld om de eerste fase van planvorming mogelijk te maken, waaronder het uitvoeren van verkennend onderzoek. Het gaat om middelen om te komen tot een gedragen visie en uitvoerbaar plan van aanpak. Dit vormt de basis voor latere investeringsbesluiten. Dit voorbereidingskrediet voor het jaar 2026 kan gedekt worden uit de bestaande middelen voor het Wegenbeheersplan 2025.

4. Toename kosten automatisering

Dit betreft een stijging in exploitatiekosten van € 50.000 structureel, te verklaren door nieuwe contracten of uitbreiding van lopende contracten. Deze ophoging is onvermijdelijk. In 2021 is een quick-scan gedaan door bureau Native naar de wijze van organiseren van onze ICT. Toen is vastgesteld dat we qua kosten wat hoger zitten dan gemeenten van onze omvang. Ook is toen, ter voorbereiding van onze toenmalige aanbesteding, vastgesteld dat onze wijze van organiseren (externe dienstverlener) toch de beste vorm is voor dit moment. Een voorspelling die toen ook gedaan is dat de kosten verder zouden stijgen i.v.m. een toenemende digitalisering. De eerste jaren zijn die kosten gelijk gebleven. De realisatie '24 gaf voor het eerst in jaren een fors tekort weer.

5. Voorbereiding en inzet Artificial Intelligence (AI)

De organisatie zet al stappen op het terrein van AI. Om gericht en strategisch gebruik te gaan maken van AI gebruiken we 2026 om de informatiehuishouding op orde te brengen en te stroomlijnen. In 2027 huren we externe expertise in voor een gestructureerde implementatie van AI in onze organisatie. Vanaf dat jaar is structureel € 36.000 benodigd voor beheerkosten (abonnement). Willen we dit voor 2026 doen, dan is onze informatiehuishouding nog niet voorbereid en slaan we noodzakelijke stappen over.

6. Digitalisering archief burgerzaken

De gemeente Waalre is voornemens de brondocumenten, de gebonden en losbladige akten van de burgerlijke stand en persoons-/woning-kaarten te digitaliseren. Dit willen we laten uitvoeren door een gespecialiseerd bedrijf. Door middel van de digitalisering wordt een interne efficiëntieslag gemaakt. Waar nodig wordt de inktvraat verwijderd. Inktvraat kan optreden in teksten die geschreven zijn met een specifieke ijzerhoudende inkt. Het ijzersulfaat in de inkt veroorzaakt een chemisch proces dat papier aantast. Belangrijke factoren zijn vocht, zuur en oxidatie. In een bepaalde periode is veel gebruik gemaakt van dit soort inkt en inktvraat komt veel voor in de akten van de burgerlijke stand. We moeten iets doen om ook voor de langere termijn die akten van de burgerlijke stand zeker te stellen.

7. Toename kosten ARBO-dienst

De kosten voor ARBO en verzuimbegeleiding zijn de afgelopen tijd aanzienlijk gestegen. Deze stijging is te verklaren door een combinatie van factoren. De verhoging van dit budget is noodzakelijk om te kunnen blijven investeren in een gezonde en veilige werkomgeving, en om verzuim duurzaam terug te dringen.

8. Toename uren gymonderwijs Waalre-dorp

Door meer kinderen en meer uren verplicht gymonderwijs wordt meer gebruik gemaakt van sporthal Hoeveland. Deze uren dienen betaald te worden. Door het college is hierover reeds op 24 juni 2025 een besluit genomen.

9. Toename kosten DVO Veldhoven

De dienstverleningsovereenkomst met gemeente Veldhoven is afgelopen. Op dit moment lopen gesprekken om een nieuwe DVO af te sluiten. Bureau Berenschot is gevraagd inzicht te geven in realistisch toe te wijzen kosten van de dienstverlening door Veldhoven aan Waalre op het gebied van Werk, Inkomen en Schulddienstverlening. Met uitzondering van enkele kostensoorten is duidelijk dat de toewijsbare kosten € 870.000 op jaarbasis bedragen. Waalre en Veldhoven zijn in gesprek om realistisch in te schatten welke bedragen zijn gemoeid met overheadkosten (op basis van nacalculatie). De DVO treedt op 1 januari 2026 in werking. Besluitvorming is dit najaar voorzien. In de risicoparagraaf nemen we een bedrag op voor het geval deze kosten onverhoopt hoger uitvallen.

10. WMO dagbesteding

WMO dagbesteding stond voorheen als apart budget in de begroting. Door een landelijke wijziging in verplichte taakveldindeling en een aanpassing in onze systemen is dit budget per abuis niet meer opgenomen in de begroting. Dit is aan het licht gekomen bij een toets en vergelijking van verschillende systemen. De kosten voor WMO dagbesteding zijn structureel, dus moet erin worden voorzien.

11. Toename kosten hulp bij huishouding

De kosten voor hulp bij huishouding blijven vanwege de dubbele vergrijzing de komende jaren toenemen. Er is een raming gemaakt op basis van vergelijkbare data, zoals ook toegelicht tijdens de raadsinformatieavond. Naast de autonome groei door de dubbele vergrijzing is rekening gehouden met twee factoren die een dempende werking zullen hebben. Allereerst zijn we in afwachting van de behandeling van het wetsvoorstel voor een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo. Het wetsvoorstel is controversieel verklaard bij het vallen van het Kabinet. Hierdoor blijft het huidige vaste abonnementstarief vooralsnog van kracht. Vanaf 2027 is wel rekening gehouden met de eigen bijdrage in de begroting van Waalre ter grootte van € 165.000. Daarnaast kan geen of minder uitvoering gegeven worden aan een beschikking vanwege een tekort aan hulpen in de huishouding bij de zorgaanbieder.

12. Toename kosten GR 10 voor de jeugd

De bijdrage aan de GR 10 voor de Jeugd stijgt. Op 10 juni jl. heeft uw raad daarop akkoord gegeven. Per saldo komt het neer op € 44.600. Met de reeds begrote € 34.600 betekent dit dat er een bedrag van € 10.000 extra benodigd is voor de GR. Eventuele éénmalige kosten voor de overgang naar een GR worden meegenomen in de afrekening van de huidige samenwerking over het jaar 2025 en zijn naar verwachting beperkt.

13. Toename kosten kleinschalig verblijf

De inzet van verblijf en hiermee samenhangend de kosten voor verblijf kennen een grillig verloop, waarbij kleinschalig verblijf vraagt om hogere reële en passende tarieven dan de tarieven die nu voor verblijf met behandeling betaald worden. Kostentechnisch zorgt dit voor een kostenverhoging. Vooruitlopend op een definitief collegevoorstel na de zomerperiode is er vanuit Een 10 voor de Jeugd alvast een prognose gedeeld van deze oplopende kosten, zodat gemeenten hier in de voorbereiding van de begroting 2026 rekening mee kunnen houden. Voor Waalre betreft het een kostenstijging per 2026 van € 243.318.

14. Voorbereidingskrediet visie noordrand Waalre

In de noordrand van Waalre spelen meerdere initiatieven, zoals Ekenrooi-Noord, Voldijn, HTC-Zuid en 't Broek. Alleen met een integrale visie kan de gemeente de regie houden, versnippering voorkomen en de kwaliteit borgen. De urgentie is groot: de regio vraagt om versnelling van de woningbouw en om ruimte voor werkgelegenheid. Zonder visie verschuift de regie naar marktpartijen of de provincie, met als gevolg gemiste kansen en inkomsten.

Daarom wordt voorgesteld een werkbudget van €100.000 beschikbaar te stellen voor noodzakelijke onderzoeken op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, financiën, verkeer en duurzaamheid. Deze investering wordt voorgefinancierd en kan later worden terugverdiend via exploitatiebijdragen, gronduitgifte, het gemeentefonds en de OZB.

De baten zijn duidelijk: Waalre behoudt grip en bepaalt zelf de kaders, draagt met nieuwe woningen bij aan de woondeal en biedt een diverser aanbod en betere leefkwaliteit. Ook ontstaat ruimte voor innovatieve bedrijven in aansluiting op de High Tech Campus, en worden de inkomsten van de gemeente structureel versterkt. Daarnaast biedt dit kansen voor duurzaamheid en een gezonde leefomgeving, terwijl hogere kosten door vertragingen,

bezwaren en plankosten worden voorkomen. Met deze investering bepaalt Waalre zo zelf de koers en versterkt het zowel de leefkwaliteit als de financiële positie.

15. Opnemen kosten i.v.m. vervallen SPUK-gelden gezondheid

Een deel van de SPUK- gelden voor taken op het gebied van gezondheid stoppen vanaf 2026. Het gevraagde budget is dus geen extra investering in het preventieve veld maar behoud van huidig niveau. Het betreft o.a. boekstartcoach, AED-uitgaven, mentale gezondheid, overgewicht en obesitas, leefomgeving, opgroeien kansrijke omgeving, en één tegen eenzaamheid.

16. Renovatie toplaag RKVV Waalre

Het hoofdveld van RKVV Waalre is niet meer vlak en stabiel. De berekening is verouderd waardoor vaker storingen en reparatiekosten optreden. Als de berekening vervangen wordt, ligt het hele veld open en is het te overwegen om meteen de grasmatten te renoveren. De hele renovatie is niet opgenomen in een planning. Inschatting is dat de renovatie in zijn geheel € 90.000 kost. In voorliggende begroting is de renovatie opgenomen in het jaar 2027, waardoor kapitaallasten ontstaan vanaf het jaar 2028 voor een bedrag van € 8.700 per jaar.

Categorie 2: Nieuwe opgaven

Deze categorie bevat onderwerpen waarvoor extra budget wenselijk is, maar het betreft onderwerpen die niet noodzakelijk zijn. Het college heeft alle onderwerpen zorgvuldig afgewogen. Voor een aantal opgaven is vanwege de beperkte financiële middelen geen budget opgenomen in de begroting, voor andere opgaven wel. Er is ook een aantal onderwerpen, waarvoor geen budget is opgenomen, maar die zonder extra budget binnen bestaande begroting en capaciteit worden opgepakt. Het is aan uw raad hier eventueel andere afwegingen te maken.

2A: Opgaven waarvoor wel budget is opgenomen:

17. Dak kiosk markt Waalre vervangen

Het dak van de kiosk op de markt in Waalre is aan vervanging toe. Door uitstel neemt de kwaliteit van het dak verder af, hetgeen potentieel tot hogere kosten door kleinere herstelwerkzaamheden leidt. Het voorstel is hiervoor in 2027 budget op te nemen.

18. Extra budget preventie

We zien de afgelopen jaren een trend waarin de zorgkosten voor jeugd en Wmo fors zijn toegenomen. Met de Taskforce kijken we kritisch naar deze kosten en worden maatregelen genomen om deze te beheersen. Vast staat dat preventie c.q. het voorkomen dat inwoners aanspraak maken op de Jeugdwet of Wmo, de kosten dempt. Een extra impuls is daarom wenselijk. Hiermee kunnen we bovenop het reeds bestaande aanbod van preventieve maatregelen kansen op dit terrein aangrijpen op het moment dat die zich aandienen. Voor dit onderwerp is een budget van € 100.000 opgenomen in de begroting. Dit is budgetneutraal gebeurd, aangezien de budgetten voor de WMO en Jeugdwet met € 100.000 zijn teruggebracht.

19. Visie gemeenschapsvoorzieningen

Er is grote behoefte aan een gedragen visie op gemeenschapsvoorzieningen, zoals ook bevestigd en geadviseerd door de Rekenkamer en de adviesraad Sociaal Domein. Zowel binnen de gemeente als in de buitenwereld is een helder kader nodig waarbinnen de schaarste verdeeld wordt. Welke voorziening is nodig en hoe kunnen we deze binnen budget duurzaam (laten) exploiteren. Hier bestaat een samenhang met de Kracht van Waalre. Een incidenteel budget van €50.000 (verdeeld over de jaren 2026 en 2027) is nodig om deze visie op te stellen. Gezien het onderwerp en bijbehorende specifieke vraagstuk rondom exploitatie is de expertise niet voorhanden in de organisatie.

20. Voortzetting jongerencentrum

Op 10 juni 2025 heeft de raad het volgende besluit genomen:

“Een principebesluit te nemen over de voortzetting van het jongerencentrum per 1 januari 2026 met voorkeursscenario 3 en dit besluit definitief te maken bij de behandeling van de begroting 2026, waarbij de financiering en daarmee de mogelijke voortzetting van het jongerencentrum afhankelijk is van de begrotingsbehandeling in november 2025”.

Scenario 3 betekent voortzetting in de vorm van een vast jongerencentrum. Het bedrag hiervoor staat al in de begroting. Dit heeft te maken met het feit dat we verplicht zijn ook een

pilot structureel op te nemen in de begroting. Indien de raad besluit het jongerencentrum toch niet voort te zetten, zou dit een besparing van € 45.900 structureel opleveren.

2B: Opgaven waarvoor geen budget in de begroting is opgenomen.

21. Extra veiligheidsvraagstukken

De opgaven binnen het veiligheidsdomein zijn de afgelopen jaren fors toegenomen in omvang, complexiteit, urgentie en bestuurlijke relevantie. Uiteenlopende thema's vragen vaak om specifieke expertise en om flexibiliteit om snel in te grijpen wanneer nodig. Daarnaast wordt steeds vaker verwacht dat de gemeente een proactieve en zichtbare regierol oppakt in veiligheidsvraagstukken, in nauwe samenwerking met partners als politie, OM en zorginstellingen. Op dit moment loopt een onderzoek om te kunnen bepalen wat de veiligheidsopgave voor de gemeente Waalre concreet inhoudt en welke capaciteit daarvoor nodig is. Voor dit onderwerp is geen budget opgenomen in de begroting. Deze opgave zal ook nadrukkelijk worden meegegeven in het overdrachtsdocument voor de nieuwe gemeenteraad.

22. Externe inhuur grondzaken

Binnen het taakveld grondzaken en vastgoed is geen werkbudget beschikbaar, terwijl voor wat complexere grond- en vastgoeddossiers specialistische kennis benodigd is op juridisch vlak. In het kader van terugdringen van kosten is hiervoor geen extra budget opgenomen en moet dit uit bestaande budgetten bekostigd worden.

23. Gronddepot

Het huidige gronddepot op het boerenbondterrein is op termijn niet meer beschikbaar. Een alternatief zal dan moeten worden geboden. De verwachting is dat dit ook kosten met zich mee zal brengen. Overwogen is deze kosten alvast te ramen in de begroting. Vanwege diverse onzekere factoren, o.a. de toekomst van de gemeentewerf, is besloten vooralsnog niets op te nemen. We zien deze kosten wel op de gemeente afkomen en daarom wordt het gronddepot opgenomen in het overdrachtsdocument aan de nieuwe gemeenteraad.

24. Verkeersborden wassen

Veel verkeersborden zijn vies en daardoor slechter leesbaar. Hiervoor is geen budget in de begroting opgenomen in het kader van kostenbesparing.

25. Voorbereiding versnelde verleding openbare verlichting

Overwogen is of een versnelde verleding extra besparing kan opleveren voor de begroting. Dit blijkt beperkt te zijn. Het openbare verlichtingsareaal in gemeente Waalre is al gedeeltelijk verled. Jaarlijks verled Waalre een aanvullend gedeelte van het resterend areaal conventionele lichtbronnen.

Bij eerdere vervangingen van conventionele lichtbronnen zijn de meest energieslurpende exemplaren reeds vervangen voor zuiniger lichtbronnen. Hierdoor is de winst van een versnelling beperkt.

26. Ontwikkelbudget applicaties

Er is ontwikkelruimte gewenst op een aantal grote applicaties die binnen de gemeente gebruikt worden. Hiermee zou de effectiviteit en efficiëntie vergroot kunnen worden. In het kader van besparing van kosten wordt voorgesteld hiervoor vooralsnog geen budget op te nemen.

27. Aanschaf gezichtsscanners ter voorkoming van identiteitsfraude

Tijdens de identiteitsvaststelling aan de balies van burgerzaken kunnen wij als gemeente te maken krijgen met identiteitsfraude. Deugdelijke identiteitsvaststelling is nodig om identiteitsfraude tegen te gaan. Hiervoor zijn technische hulpmiddelen beschikbaar, zoals camera's, documentscanners, software etc. In het kader van besparing van kosten wordt voorgesteld hiervoor vooralsnog geen budget op te nemen.

28. Beveiliging fietsenstalling

De afgelopen periode zijn diverse fietsen gestolen uit de onbewaakte fietsenstalling voor het Huis van Waalre. Overwogen is hiertegen extra maatregelen te nemen. In het kader van besparing van kosten is besloten hiervoor geen extra budget op te nemen. Medewerkers en

raadsleden kunnen gebruik maken van de afgesloten fietsenkelder onderin het Huis van Waalre.

2C: Opgaven waarvoor geen budget in de begroting is opgenomen, maar binnen bestaande begroting en capaciteit opgepakt zullen worden.

29. Coördinatie brede opvang vluchtelingen

Er ligt een opgave ten aanzien van de opvang van vluchtelingen voor Waalre via de Spreidingswet. Nog niet duidelijk is hoe hieraan vorm te geven, hoe hierin de regio een rol kan spelen. Het ontbreekt nu aan overzicht, coördinatie en een programmatische benadering. Zodra de opgave duidelijk en concreet in beeld is, moet er capaciteit worden vrijgemaakt en taken worden geprioriteerd. In beginsel door het management, waar nodig in samenspraak met bestuur. Aan de nu bekende opgave rondom statushouders en Oekraïners kan ambtelijk invulling worden gegeven. Deze opgave zal ook nadrukkelijk worden meegegeven in het overdrachtsdocument voor de nieuwe gemeenteraad.

30. Extra budget participatie Wonen, Welzijn, Zorg

Er is budget van € 10.000 nodig voor het organiseren van participatieavonden ter uitvoering van de nota Wonen, Welzijn, Zorg. In het kader van het terugdringen van kosten wordt geschoven binnen bestaande communicatiebudgetten. Dit betekent dat we op andere vlakken minder aan participatie kunnen doen, bijvoorbeeld aantal uit te zetten vragen via het inwonerspanel.

31. Visie persoonlijk en dichtbij actualiseren

Gezien alle huidige ontwikkelingen in het Sociaal Domein (PlusTeam, Taskforce, DVO Veldhoven, Hervormingsagenda Jeugd) dient onze visie persoonlijk en dichtbij geactualiseerd te worden. De actualisatie kan plaatsvinden binnen bestaande capaciteit, waarmee kosten bespaard worden. Hiervoor dient wel een herprioritering van taken plaats te vinden.

32. Lokale inclusieagenda

Het opstellen van een lokale inclusieagenda is een wettelijke verplichting. Op diverse plekken in de organisatie wordt al ingezet op inclusiviteit. Binnen de bestaande begroting/capaciteit kunnen we hier een samenhangende agenda van maken en daarmee aan de wettelijke eisen voldoen.

Categorie 3: Besparingen op uitgaven

Deze categorie bevat onderwerpen waarvoor budget was opgenomen in de meerjarenbegroting 2025 – 2028. Op deze onderwerpen is het budget geschrapt of naar beneden bijgesteld.

33. Besparing jeugdzorg (Tasforce)

Een structurele ombuiging dient gehaald te worden op basis van de eerder voorgestelde maatregelen uit het programmaplan Taskforce. Een deel van de besparing is in 2024 gehaald (hulp bij huishouding, invalideparkeerkaart, woningaanpassing) , een beoogd bedrag van € 470.000 is nog niet gehaald. De raming is niet rechtstreeks afgeleid van harde indicatoren omdat dit type besparingen zich lastig laten voorspellen, maar sluit aan bij de ervaringen van de afgelopen jaren en de landelijke trend van gemeenten die sturen op een duurzamer zorggebruik. Een aantal maatregelen is genomen om dit bedrag te behalen, o.a. sturen op afschaling. Met andere maatregelen is een start gemaakt of deze zijn nog niet ingezet. Dit betreft m.n. het anders organiseren van de toegang (incl. het inzichtelijk en toegankelijker maken van het voorliggend veld), groepsbegeleiding ipv individuele begeleiding en stevigere casusregie op specialistische jeugdzorg.

Richtinggevende variabelen waarop wordt gestuurd hierbij zijn:

- Aantal en omvang van maatwerkvoorzieningen → daling in zwaardere en duurdere vormen van zorg.
- Gebruik van algemene voorzieningen en voorliggend veld → toename van alternatieve ondersteuning.
- Doorlooptijd en efficiency van processen → sneller en doelmatiger organiseren van hulp.
- Preventieve signalering en vroegtijdige hulp → minder doorstroom naar zwaardere zorg.

- Tevredenheid en ervaren kwaliteit van leven van inwoners → borging dat besparingen niet leiden tot verschraling.

Realistischerwijs is het inboeken van de volledige € 470.00 niet verstandig. Op basis van de te nemen maatregelen, daarbij behorende ingeschatte ombuigingsbedragen en de veranderkracht in de organisatie wordt voorgesteld: € 50.000 in 2026, € 100.000 in 2027, € 150.000 in 2028 en € 200.000 in 2029. Deze inschatting achten wij realistisch, mits de toegang tot het voorliggende veld daadwerkelijk wordt versterkt. Het oplopende pad naar 2029 is ambitieus en vraagt continue monitoring. Risico's zijn dat de instroom in duurdere zorg hoger uitvalt, dat landelijke beleidswijzigingen de verwachte effecten neutraliseren of dat efficiencywinst in de uitvoering minder snel wordt behaald. Om die reden hebben we deze bedragen opgenomen in de risicoparagraaf. We rapporteren periodiek over de (financiële) voortgang en de ontwikkeling.

34. Minder kosten groot onderhoud brede school

Op basis van het meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) is voor 2028 een investering voorzien voor groot onderhoud aan het dak van de brede school Ekenrooi. Jaarlijks wordt het MJOP bekeken en eventueel herijkt in samenspraak met Laride. Uit de inspectie van 2025, blijkt dat er zaken zijn die naar achteren kunnen worden geschoven. Het betreffende dak ligt vol met zonnepanelen; deels van de gemeente, deels van de stichting “postcode roos regeling”. De businesscase van dit zonnepanelen-project loopt tot 2032 (terugverdienperiode, technische afschrijving); dan moet worden bepaald hoe we daar er mee verder willen (vervangen? nog verder benutten? e.d.). Het is daarom wenselijk het groot onderhoud aan het dak uit te stellen tot 2032 en te combineren met andere werkzaamheden. Bouwtechnisch is dat ook nog te verantwoorden, zo is juist door de geplaatste zonnepanelen het onderliggend dak wat minder snel aan onderhoud/vervanging toe.

35. Onderhoud buitenranden groen (vanaf 2027)

Als besparing wordt voorgesteld de buitenranden van onze gemeenten op een lager niveau te onderhouden. De impact is hiervan beperkt. Dit kan vanwege een lopend contract vanaf 2027.

36. Paspoortpiek

De geldigheid van paspoorten en identiteitsbewijzen is 10 jaar geleden van 5 naar 10 jaar gegaan. Destijds was er een piek in de aanvragen. Diezelfde piek verwachtten we ook voor de komende jaren. In de begroting 2025 zijn dan ook extra middelen voor formatie, aanschaf en uitgeefkosten van de reisdocumenten voor de komende jaren opgenomen. Nu blijkt, net zoals in meerdere gemeenten, dat de piek minder hoog is dan werd verwacht. Hierdoor lukt het vooralsnog om de afgifte van de reisdocumenten op te vangen met de huidige formatie. Ook voor de komende jaren verwachten we, op basis van de huidige inzichten, een beperkte uitbreiding van de formatie nodig te hebben. Dit betekent een voordeel van € 60.000 voor 2025 e.v.

37. Uitstel vervanging meubilair (vanaf 2027)

Door de vervanging van nieuw meubilair naar achteren te verschuiven en te versoberen kunnen hier kosten bespaard worden. Het gaat om een verminderde kapitaallast van € 13.650 in 2027, 2028 en 2029.

38. Aanpassing onderhoudsplanning bruggen

Er is een vervolgonderzoek uitgevoerd door een extern bureau naar de onderhoudssituatie van de bruggen. Op basis van dit onderzoek kan de onderhoudsplanning gefaseerd worden. Hierdoor zijn de onderhoudslasten naar beneden bijgesteld.

39. Afbouw inkoop kinderopvang niet wettelijk deel

Gemeente Waalre koopt aanbod kinderopvang in voor doelgroep peuters (VVE-indicatie) en voor reguliere peuters. De inkoop voor de laatste groep is niet wettelijk verplicht en dus een beleidskeuze. Het gaat hier om beleid dat in Waalre al jaren geldt voor kinderen die geen VVE-indicatie hebben en waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. Deze peuters kunnen toch een dag in de week naar de kinderopvang op kosten van de gemeente. In 2026 vindt een stevige correctie plaats op de tarieven voor beide vormen van kinderopvang. Het college maakt, ook gezien de financiële kaders door uw raad gegeven en in combinatie met de financiële situatie, voor het niet-wettelijke gedeelte de integrale afweging dit budget gefaseerd af te bouwen in de begroting. De effectiviteit van de bovenwettelijke beleidskeuze is onduidelijk, we houden rekening met beperkte effectiviteit. In Q1 en Q2 van 2026 onderzoeken we de effectiviteit van de beleidskeuze. Dit kan omdat

de bezuiniging pas effectief is vanaf Q3. We informeren u voor de zomer over de resultaten van dat onderzoek.

Categorie 4: Verhoging van inkomsten

40. Van Ark-gelden

Van een éénmalige tegemoetkoming in het kader van de Jeugdzorg voor 2026 is al langer sprake. In de miljoenennota is landelijk 728 miljoen definitief toegekend voor 2025. Bij het opstellen van deze begroting was dit nog niet bekend en zijn we voorzichtigheidshalve uitgegaan van € 350.000 voor 2026. In de 2e Turap van 2025 gaan we de middelen die we krijgen in 2025 deels (voor een bedrag van € 350.000) overhevelen naar boekjaar 2026.

41. Toeristenbelasting verhogen

Door de toeristenbelasting te verhogen van € 4,50 naar € 6,00 worden deze inkomsten structureel met € 80.000 opgehoogd.

42. Tarief OZB niet-woningen extra verhogen

Onderzocht is of een extra verhoging van het tarief OZB niet-woningen realistisch is om inkomsten te verhogen. Een verhoging van 1% betekent € 10.000 extra inkomsten. Het aantal niet-woningen in Waalre is niet groot. Het absolute bedrag is toch behoorlijk (1,1 miljoen euro t.o.v. 5,1 miljoen euro voor woningen). In de benchmark (COELO) zien we dat Waalre met haar tarief al hoog zit, nl. op plek 2 van 12 gemeenten in Stedelijk Gebied en Kempen. Hier zit dus weinig ruimte voor een extra verhoging, zonder als hoogste in het lijstje te eindigen. Voorgesteld wordt dan ook het tarief, naast de reguliere OZB verhoging, niet extra te verhogen voor OZB niet-woningen.

43. OZB scenario's

De gemeenteraad heeft bij het vaststellen van de Kadernota 2026 het kader meegegeven dat indien er een tekort zou ontstaan in de meerjarenbegroting dat er een verdeling zou plaatsvinden van 50% besparingen en 50% OZB-verhoging. Dit kader is geformuleerd náást

de OZB-verhoging van 7,5% (+ de indexering), die al eerder in de meerjarenbegroting is opgenomen en nog eens benoemd is in de Kadernota.

Een aantal scenario's is denkbaar. Er is berekend wat deze betekenen voor de meerjarenbegroting van 2026 en verder. In het beleidskeuzemenu hebben we dat in beeld gebracht met de uitgangspunten van elk scenario.

In de voorliggende begroting is scenario 1 verwerkt:

In 2026: verhoging van OZB laten staan op 7,5% + een indexering van 4,2%. In 2027-2029: indexering van 4,2% per jaar

De argumenten hiervoor zijn de volgende:

- Omdat de WOZ-waarden jaarlijks fluctueren door marktontwikkelingen, worden de rekentarieven landelijk aangepast om deze schommelingen te neutraliseren. Alleen inflatie (prijnsindex Nationale Bestedingen, pNB) leidt tot groei van de maatstaf. Deze rekentarieven worden gebruikt voor de korting op de Algemene Uitkering.
- De inflatie (pNB) in die periode bedraagt volgens de ramingen van het CPB 4,2%. Gevolg is, dat in de meicirculaire 2025 het rekestarief met dit percentage wordt bijgesteld.
- Het beste is om uit te gaan van de vastgestelde voorlopige OZB-capaciteit 2025, die vanaf 2025 beschikbaar is via de Landelijke Voorziening WOZ. Om budgettair neutraal uit te komen, zullen de OZB-tarieven in 2026 met het inflatiepercentage van 4,2% verhoogd moeten worden.
- Logisch is om 4 jaar hetzelfde percentage index te hanteren en niet 4,2% en later 4,5% te hanteren. De hierboven genoemde stijgingspercentages voor de OZB zorgen voor een redelijk saldo in de begroting om de solvabiliteit minder negatief te laten zijn. De stijging van 7,5% naast de indexering 2026 is in 2023 (voor de jaren 2023 tot en met 2026) al afgesproken om het gat in het ravijnjaar 2026 te dichten.

Toelichting kader uit Kadernota 2026: 50% besparen en 50% verhogen van OZB

U heeft ons bij het vaststellen van de Kadernota 2026 het kader meegegeven dat indien er een tekort zou ontstaan in 2026, er een verdeling plaatsvindt van 50% besparingen en 50% OZB-verhoging. Dit kader is geformuleerd náást de OZB-verhoging van 7,5% (+ de indexering), die al eerder in de meerjarenbegroting is opgenomen en nog eens is benoemd in de Kadernota. Dat kader hebben we toegepast in de voorliggende begroting. De keuzes die wij hebben gemaakt (opnemen noodzakelijkheden, al dan niet opnemen nieuwe

opgaven en al dan niet opnemen besparingen) zijn in het beleidskeuzemenu inzichtelijk gemaakt voor u.

Tekort bij totstandkoming begroting 2026 (zie beleidskeuzemenu)

Saldo begroting 2026 voor keuzes: € 937.750 +/+

Noodzakelijkheden: € 1.338.000 -/-

Gehonoreerde opgaven: € 70.900 -/-

Saldo € 329.350 -/-

50% besparen en 50% verhogen van OZB is ieder de helft van € 329.350 = **€ 164.675**

Gerealiseerde besparingen op uitgaven: € 191.150

Gerealiseerde OZB-verhoging: € 96.000

Dit betekent dat de gerealiseerde besparingen voldoende zijn om de OZB voor 2026 minder hard te laten stijgen dan het kader voorschrijft.